

PARLAMENT ČESKÉ REPUBLIKY
Poslanecká sněmovna
2007
V. volební období

258

Vládní návrh

na vydání

zákona, kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 127/2005 Sb., o elektronických komunikacích a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o elektronických komunikacích), ve znění pozdějších předpisů

ZÁKON

ze dne 2007,

kterým se mění zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění pozdějších předpisů, a zákon č. 127/2005 Sb., o elektronických komunikacích a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o elektronických komunikacích), ve znění pozdějších předpisů

Parlament se usnesl na tomto zákoně České republiky:

ČÁST PRVNÍ

Změna trestního řádu

Čl. I

Zákon č. 141/1961 Sb., o trestním řízení soudním (trestní řád), ve znění zákona č. 57/1965 Sb., zákona č. 58/1969 Sb., zákona č. 149/1969 Sb., zákona č. 48/1973 Sb., zákona č. 29/1978 Sb., zákona č. 43/1980 Sb., zákona č. 159/1989 Sb., zákona č. 178/1990 Sb., zákona č. 303/1990 Sb., zákona č. 558/1991 Sb., zákona č. 25/1993 Sb., zákona č. 115/1993 Sb., zákona č. 292/1993 Sb., zákona č. 154/1994 Sb., nálezu Ústavního soudu vyhlášeného pod č. 214/1994 Sb., nálezu Ústavního soudu vyhlášeného pod č. 8/1995 Sb., zákona č. 152/1995 Sb., zákona č. 150/1997 Sb., zákona č. 209/1997 Sb., zákona č. 148/1998 Sb., zákona č. 166/1998 Sb., zákona č. 191/1999 Sb., zákona č. 29/2000 Sb., zákona č. 30/2000 Sb., zákona č. 227/2000 Sb., nálezu Ústavního soudu vyhlášeného pod č. 77/2001 Sb., zákona č. 144/2001 Sb., zákona č. 265/2001 Sb., nálezu Ústavního soudu vyhlášeného pod č. 424/2001 Sb., zákona č. 200/2002 Sb., zákona č. 226/2002 Sb., zákona č. 320/2002 Sb., zákona č. 218/2003 Sb., zákona č. 279/2003 Sb., zákona č. 237/2004 Sb., zákona č. 257/2004 Sb., zákona č. 283/2004 Sb., zákona č. 539/2004 Sb., zákona č. 587/2004 Sb., nálezu Ústavního soudu vyhlášeného pod č. 45/2005 Sb., nálezu Ústavního soudu vyhlášeného pod č. 239/2005 Sb., zákona č. 394/2005 Sb., zákona č. 413/2005 Sb., zákona č. 79/2006 Sb., zákona č. 112/2006 Sb., zákona č. 115/2006 Sb., zákona č. 165/2006 Sb., zákona č. 253/2006 Sb. a zákona č. 321/2006 Sb., se mění takto:

1. V § 30 se doplňuje odstavec 4, který zní:

„(4) Z řízení o přezkumu příkazu k odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu je vyloučen soudce, který se zúčastnil rozhodování v předchozím řízení. Soudce, který se účastnil rozhodování v řízení o přezkumu příkazu k odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu, je v dalším řízení vyloučen z rozhodování.“

2. § 88 zní :

„(1) Je-li vedeno trestní řízení pro zvlášť závažný úmyslný trestný čin nebo pro jiný úmyslný trestný čin, k jehož stíhání zavazuje vyhlášená mezinárodní smlouva, může být vydán příkaz k odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu, pokud lze důvodně předpokládat, že jím budou získány významné skutečnosti pro trestní řízení a nelze-li sledovaného účelu dosáhnout jinak nebo bylo-li by jinak jeho dosažení podstatně ztíženo. Odposlech a záznam telekomunikačního provozu provádí pro potřeby všech orgánů činných v trestním řízení Policie České republiky. Provádění odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu mezi obhájcem a obviněným je nepřípustné. Zjistí-li policejní orgán při odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu, že obviněný komunikuje se svým obhájcem, je povinen záznam odposlechu bezodkladně zničit a informace, které se v této souvislosti dozvěděl, nijak nepoužít. Protokol o zničení záznamu založí do spisu.

(2) Nařídít odposlech a záznam telekomunikačního provozu je oprávněn předseda senátu a v přípravném řízení na návrh státního zástupce soudce. Příkaz k odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu musí být vydán písemně a musí být odůvodněn, včetně konkrétního odkazu na vyhlášenou mezinárodní smlouvu v případě, že se vede trestní řízení pro úmyslný trestný čin, k jehož stíhání tato mezinárodní smlouva zavazuje. V příkazu k odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu musí být stanovena uživatelská adresa či zařízení a osoba uživatele, pokud je její totožnost známa a doba, po kterou bude odposlech a záznam telekomunikačního provozu prováděn, která nesmí být delší než čtyři měsíce; v odůvodnění musí být uvedeny konkrétní skutkové okolnosti, které vydání tohoto příkazu, včetně doby jeho trvání, odůvodňují. Příkaz k odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu se bezodkladně doručí policejnímu orgánu. V přípravném řízení opis příkazu k odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu soudce bezodkladně zašle státnímu zástupci.

(3) Policejní orgán je povinen průběžně vyhodnocovat, zda i nadále trvají důvody, které vedly k vydání příkazu k odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu. Pokud důvody pominuly, je povinen odposlech a záznam telekomunikačního provozu ihned ukončit, a to i před skončením doby uvedené v odstavci 2. Tuto skutečnost bezodkladně písemně oznámí předsedovi senátu, který příkaz k odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu vydal, a v přípravném řízení rovněž státnímu zástupci a soudci.

(4) Na základě vyhodnocení dosavadního průběhu odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu může předseda senátu a v přípravném řízení na návrh státního zástupce soudce dobu trvání odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu prodloužit, a to i opakovaně, vždy na dobu nejdéle čtyř měsíců.

(5) Bez příkazu k odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu může orgán činný v trestním řízení nařídít odposlech a záznam telekomunikačního provozu, nebo jej provést i sám, a to i tehdy, je-li vedeno trestní řízení pro trestný čin neuvedený v odstavci 1, pokud s tím uživatel odposlouchávané stanice souhlasí.

(6) Má-li být záznam telekomunikačního provozu užit jako důkaz, je třeba k němu připojit protokol s uvedením údajů o místě, času, způsobu a obsahu provedeného záznamu, jakož i o orgánu, který záznam pořídil. Ostatní záznamy je povinen policejní orgán označit, spolehlivě uschovat tak, aby byla zajištěna ochrana před neoprávněným zneužitím záznamů, a v protokolu založeném do spisu poznamenat, kde jsou uloženy. V jiné trestní věci, než je ta, v níž byl odposlech a záznam telekomunikačního provozu proveden, lze záznam jako důkaz užit tehdy, pokud je i v této věci vedeno trestní stíhání pro trestný čin uvedený v odstavci 1, nebo souhlasí-li s tím uživatel odposlouchávané stanice.

(7) Pokud při odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu nebyly zjištěny skutečnosti významné pro trestní řízení, je policejní orgán po souhlasu soudu a v přípravném řízení státního zástupce povinen záznamy bezodkladně zničit po třech letech od pravomocného skončení věci. Byl-li policejní orgán vyrozuměn o podání mimořádného opravného prostředku v uvedené lhůtě, zničí záznamy o odposlechu po rozhodnutí o mimořádném opravném prostředku, případně až po novém pravomocném skončení věci. Protokol o zničení záznamu o odposlechu zašle policejní orgán státnímu zástupci, jehož rozhodnutím byla věc pravomocně skončena, a v řízení před soudem předsedovi senátu prvního stupně, k založení do spisu.

(8) Státní zástupce, jehož rozhodnutím byla věc pravomocně skončena, a v řízení před soudem předseda senátu soudu prvního stupně po pravomocném skončení věci, informuje o nařízeném odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu osobu uvedenou v odstavci 2, pokud je známa. Informace obsahuje označení soudu, který vydal příkaz k odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu, délku trvání odposlechu a datum jeho ukončení. Součástí informace je poučení o právu podat ve lhůtě 6 měsíců ode dne doručení této informace Nejvyššímu soudu návrh na přezkoumání zákonnosti příkazu k odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu. Informaci podá předseda senátu soudu prvního stupně bezodkladně po pravomocném skončení věci; státní zástupce, jehož rozhodnutím byla věc pravomocně skončena, podá informaci bezodkladně po přezkoumání jeho rozhodnutí nejvyšším státním zástupcem podle § 174a.

(9) Informaci podle odstavce 8 předseda senátu nebo státní zástupce nepodá v řízení o zvláště závažném úmyslném trestném činu spáchaném organizovanou skupinou, v řízení o trestném činu spáchaném ve prospěch zločinného spolčení, v řízení o trestném činu účasti na zločinném spolčení, nebo pokud se na spáchání trestného činu podílelo více osob a ve vztahu alespoň k jedné z nich nebylo trestní řízení doposud pravomocně skončeno, anebo pokud by poskytnutím takové informace mohl být zmařen účel trestního řízení, včetně řízení uvedeného v odstavci 6, nebo by mohlo dojít k ohrožení bezpečnosti státu, života, zdraví, práv a svobod osob.“.

3. V části třetí hlavě dvacáté se za oddíl šestý vkládá nový oddíl sedmý, který včetně nadpisu zní:

„Oddíl sedmý

**Řízení o přezkumu příkazu
k odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu**

§ 314l

Na návrh osoby uvedené v § 88 odst. 8 Nejvyšší soud v neveřejném zasedání přezkoumá zákonnost příkazu k odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu.

§ 314m

(1) Shledá-li Nejvyšší soud, že příkaz k odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu byl vydán nebo jeho provedení bylo v rozporu se zákonem, vysloví usnesením porušení zákona.

(2) Proti tomuto rozhodnutí není přípustný opravný prostředek.

§ 314n

Shledá-li Nejvyšší soud, že příkaz k odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu byl vydán nebo jeho provedení bylo v souladu s podmínkami § 88 odst. 1, sdělí tuto skutečnost osobě, která podala návrh na přezkum.“

ČÁST DRUHÁ

Změna zákona o elektronických komunikacích

Čl. II

V § 97 odst. 2 zákona č. 127/2005 Sb., o elektronických komunikacích a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o elektronických komunikacích), ve znění zákona č. 290/2005 Sb., se slovo „účastníka“ nahrazuje slovem „uživatele“.

ČÁST TŘETÍ

ÚČINNOST

Čl. III

Tento zákon nabývá účinnosti dnem 1. ledna 2008.

Obecná část

Zhodnocení platného právního stavu, včetně zhodnocení současného vztahu k rovnosti mužů a žen

Ze způsobu páchaní některých druhů kriminality vyplývá, že při jejím stíhání nemají ve většině případů orgány činné v trestním řízení k dispozici tzv. „přímé důkazy“, zejména výpovědi svědků. Trestnou činnost je tak třeba dokazovat řadou důkazů nepřímých, zejména opatřením důkazního prostředku, který trestní řád upravuje v ustanovení § 88 a 88a a který vzhledem k technice opatření takového důkazu se označuje jako odposlech a záznam telekomunikačního provozu, resp. zjišťování údajů o uskutečněném telekomunikačním provozu.

Podle § 88 odst. 1 tr. ř. je-li vedeno trestní řízení pro zvlášť závažný úmyslný trestný čin (pod pojem zvlášť závažný trestný čin spadají podle § 41 odst. 2 tr. zák. trestné činy uvedené v § 62 tr. zák. a ty úmyslné trestné činy, na něž trestní zákon stanoví trest odnětí svobody s horní hranicí trestní sazby nejméně osm let) nebo pro jiný úmyslný trestný čin, k jehož stíhání zavazuje vyhlášená mezinárodní smlouva, může předseda senátu a v přípravném řízení na návrh státního zástupce soudce, nařídit odposlech a záznam telekomunikačního provozu, pokud lze důvodně předpokládat, že jím budou sděleny významné skutečnosti pro trestní řízení.

Bez příkazu lze odposlech a záznam telekomunikačního provozu vykonat, souhlasí-li s tím účastník odposlouchávané stanice, bez ohledu pro jaký trestný čin se trestní řízení vede.

Postup státních zástupců při využívání úkonu uvedeného v § 88 tr. ř. je podrobně vymezen v interním pokynu obecné povahy, který upravuje postup státních zástupců při výkonu dozoru v přípravném řízení a při trestním stíhání osob. Cílem interní úpravy je, aby státní zástupci při výkonu dozoru v přípravném řízení důsledně zkoumali podmínky pro podání návrhu na nařízení odposlechu soudci, přezkoumávali náležitě obsah spisového materiálu, na jehož základě má být návrh podán, a kriticky přistupovali k podnětu policejního orgánu k podání návrhu na odposlech, a to s plným respektováním zásady zdrženlivosti a přiměřenosti (vymezené v § 2 odst. 4 tr. ř.).

Postupu podle § 88 tr. ř. se využívá především u závažné majetkové trestné činnosti, spočívající zejména v organizovaných krádežích aut, historických památek, v případech větší majetkové škody s více pachateli. Dále je tento institut využíván zejména u drogové trestné činnosti, závažné násilné trestné činnosti, především u trestných činů vraždy nebo loupeže s následkem smrti i u závažných forem vydírání (především organizovaného charakteru). Méně často pak je uplatňován tento postup u násilné trestné činnosti spáchané ve formě vydírání, znásilnění a loupeží.

K trestné činnosti, k jejímuž stíhání zavazuje vyhlášená mezinárodní smlouva, patří nejčastěji trestné jednání související s distribucí a obchodováním s drogami, kuplířstvím, obchodováním s lidmi a obdobnou trestnou činností. Především příhraniční okresy realizují daný postup u nelegálního překročení hranice, často spáchaného formou zločinného spolčení. Postup podle § 88 tr. ř. je využíván i v případech nelegálního dovozu, či vývozu zboží a daňových úniků. V oblasti ekonomické a finanční kriminality se pak tento institut využívá

zejména u daňových trestných činů spáchaných v souvislosti s nelegální rozsáhlou výrobou alkoholu a nelegálním dovozem cigaret a dalšího zboží do České republiky.

Odposlech a záznam telekomunikačního provozu lze použít pouze za přísného respektování zásady subsidiarity, kdy jiné prostředky se ukázaly jako nedostatečné k dosažení účelu trestního řízení. Podle právní teorie je tento institut legitimován jako ultima ratio a poslední opatření kriminální politiky, kdy účelem je ochrana společnosti před pachateli závažných trestných činů. Odposlech a záznam telekomunikačního provozu se využívá, za splnění uvedených zákonných podmínek, u všech telefonních čísel podezřelé osoby.

V praxi jednoznačně převažuje odposlech mobilních telefonů, pevné linky jsou odposlouchávány jen minimálně. Pachatelé trestné činnosti využívají dostupnosti mobilních telefonů a snadné výměny volacích čísel pomocí výměny SIM karet. Tato čísla velmi často mění, proto jsou také nezřídka nařízené odposlechy ukončovány a vydávány příkazy na nová volací čísla u stejných pachatelů. Pokud jde o zachycení komunikace prostřednictvím elektronické pošty nebo webových stránek, tyto formy odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu jsou využívány jen výjimečně.

Rozsah povolení vychází u každé konkrétní trestní věci z individuálních podmínek. Je to jednak rozsah časový, tedy délka doby, na kterou je provádění úkonu povoleno (a jak je navrhováno státním zástupcem v návrhu na vydání příkazu, event. návrhu na prodloužení doby trvání odposlechu), jednak rozsah co do počtu odposlouchávaných účastnických telefonních stanic. Co se týká časového rozsahu povolení, vždy musí být dbáno na přiměřenost této doby, jde tedy o dobu nezbytně nutnou, po kterou má být zasahováno do práv jiného; to odpovídá i zásadě zdrženlivosti a přiměřenosti (§ 2 odst. 4 tr. ř.). Počet odposlouchávaných účastnických telefonních stanic, popř. jiných technických prostředků (např. fax), je stanoven rovněž na nezbytnou míru, ohledně každé takto odposlouchávané účastnické stanice musí existovat zcela konkrétní důvod, který je specifikován ve spisovém materiálu předkládaném státním zástupcem soudu.

Vyhodnocování odposlechů co do jejich důvodnosti, rozsahu a kvality je vlastní odpovědností policejních orgánů a v rámci výkonu dozoru i státních zástupců. Vzhledem k náročnosti tohoto úkonu jde o úkol, který vyžaduje nasazení značných sil a prostředků.

Nakládání s odposlechem a záznamem telekomunikačního provozu se realizuje ve třech fázích - **1. fáze** - příprava úkonu, podání návrhu soudci, eventuální vydání příkazu a jeho bezprostřední provedení (započetí realizace odposlechu příslušným policejním útvarům), přičemž v této fázi se s odposlechem nakládá jako s utajovanou informací, stupně utajení "Vyhrazené" nebo "Důvěrné", **2. fáze** - provádění odposlechu až do jeho skončení včetně průběžného vyhodnocování jeho výsledků (i v této fázi může odposlech podléhat utajení, utajena zůstává sama o sobě skutečnost, že je prováděn), **3. fáze** - konečné vyhodnocení výsledku a rozhodování o dalším postupu z hlediska jeho využitelnosti (v této fázi již většinou obsah tohoto úkonu není utajován). V první fázi nepřichází v úvahu, že by se obhajoba mohla s výsledkem úkonu podrobněji seznámit, ve druhé fázi (vyšetřování) není zcela vyloučeno, že obviněnému je předložena část záznamu k vyjádření. Ve třetí fázi, zejména bylo-li již vyšetřování uznáno za skončené a probíhá prostudování spisu podle § 166 tr. ř., má obviněný a jeho obhájce právo seznámit se s obsahem tohoto úkonu, který má sloužit jako důkaz, a vyjádřit se k němu.

K seznámení přímo se zvukovou podobou záznamů telekomunikačního provozu dochází v průběhu přípravného řízení (aniž by již probíhalo seznámení se spisem a aniž by se jednalo o nahlédnutí do spisu) zpravidla také tehdy, kdy je zapotřebí, aby se

- obviněný vyjádřil k těmto záznamům nebo vyvstane-li potřeba, aby se k záznamům vyjádřili jeho partneři v zachyceném rozhovoru v telefonu,
- provedl vyšetřovací úkon (především výslech obviněného či svědka), při kterém dochází k projekci zvukové podoby záznamu telekomunikačního provozu.

V obou případech při takovém úkonu nedochází k projekci všech záznamů z odposlechu, ale pouze záznamů konkrétně vybraných a jen těch, k nimž je vypracován protokol ve smyslu ustanovení § 88 odst. 4 tr. ř.

Má-li být záznam použit jako důkaz v trestním řízení, musí obsahovat skutečnosti významné pro trestní řízení. Ostatní záznamy z odposlechu je třeba označit a spolehlivě uložit (§ 88 odst. 4 tr. ř.). Pokud při odposlechu a jeho záznamu nebyly zjištěny skutečnosti významné pro trestní řízení, je nutno záznamy zničit (§ 88 odst. 5 tr. ř.). Nemůže však být bezprostředně přístupeno ke zničení části záznamů z důvodu jejich nepotřebnosti, protože nelze předjímat obsah obhajoby uplatněné obžalovaným ve stadiu projednání trestní věci před soudem, včetně využití mimořádných opravných prostředků.

Stávající právní úprava odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu nemá bezprostřední ani sekundární dopady na rovnost mužů a žen a nevede k diskriminaci jednoho z pohlaví, neboť nijak nerozlišuje, ani nezvýhodňuje jedno z pohlaví a nestanoví pro něj odlišné podmínky.

Odůvodnění hlavních principů navrhované právní úpravy, včetně dopadů navrhovaného řešení ve vztahu k rovnosti mužů a žen a vysvětlení její nezbytnosti jako celku

Hlavním důvodem navrhovaných změn trestního řádu je potřeba upřesnit podmínky pro povolování odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu dalším zvýrazněním zásady přiměřenosti a zdrženlivosti, tj. použití tohoto druhu operativně pátracího prostředku nelze-li sledovaného účelu dosáhnout jinak nebo bylo-li by jeho dosažení podstatně ztíženo.

Návrh na vydání příkazu k odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu musí být vedle dosud předepsaných náležitostí v odůvodnění doplněn o konkrétní skutkové okolnosti případu, což povede na jedné straně k větší odpovědnosti státního zástupce při podávání návrhu na vydání příkazu a na druhé straně umožní soudu náležitě vyhodnotit důvody k jeho vydání.

Nejdůležitější navrhovanou změnou je zavedení institutu následné informace osoby, u které byl nařízen odposlech její účastnické telefonní stanice, že byla odposlouchávána, po jakou dobu, kdo a v jaké trestní věci takový příkaz vydal a kdy byl odposlech ukončen. Současně bude poučena o právu podat návrh Nejvyššímu soudu na přezkoumání skutečností, které vedly k povolení odposlechu. Na základě výroku soudu, že byl porušen zákon, pak

taková osoba má možnost domáhat se finančního zadostiučiní za vzniklou nemajetkovou újmu. Právo na informaci však není absolutní, zákon stanoví, že v zájmu veřejné bezpečnosti, předcházení zločinnosti, ochrany zdraví, nebo ochrany práv a svobod jiných, informaci nelze poskytnout.

Navrhovaný zákon nezasahuje do základních principů, na kterých je dosud platným zákonem umožněno nařizování odposlechu telekomunikačního provozu a jeho záznamu. Pouze některé jeho náležitosti zpřesňuje a doplňuje.

Lze shrnout, že hlavním důvodem navrhovaných změn trestního řádu je potřeba upřesnit podmínky pro povolování odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu zvýrazněním zásady přiměřenosti a zdrženlivosti, tj. použití tohoto druhu operativně pátracího prostředku pouze za podmínek nelze-li sledovaného účelu dosáhnout jinak nebo bylo-li by jeho dosažení podstatně ztíženo. Návrh má dále za cíl zajistit následnou informovanost odposlouchávaných osob o této skutečnosti, s tím, že jim umožňuje podat návrh na přezkoumání zákonnosti příkazu k odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu přímo Nejvyšším soudem. Bude záležet na svobodné volbě občana, do jehož práv bylo ze strany státu zasazeno, zda tohoto práva využije. Podle výsledku přezkoumání Nejvyššího soudu může volit další kroky, včetně požadování finančního zadostiučinění za způsobenou nemajetkovou újmu, shledá-li Nejvyšší soud, že příkaz k odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu byl vydán v rozporu se zákonem.

Navržená úprava má zcela stejné dopady na muže a ženy.

Zhodnocení souladu navrhované úpravy s ústavním pořádkem České republiky, s mezinárodními smlouvami, jimiž se Česká republika vázána, s akty Evropské unie

Uskutečnění odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu představuje zásah do základního práva upraveného v čl.13 Listiny základních práv a svobod, který stanoví, že „nikdo nesmí porušit listovní tajemství ani tajemství jiných písemností a záznamů, ať již uchovávaných v soukromí, nebo zasílaných poštou anebo jiným způsobem, s výjimkou případů a způsobem, které stanoví zákon“. Stejně se zaručuje tajemství zpráv podávaných telefonem, telegrafem nebo jiným podobným zařízením. Česká republika vedle toho na sebe převzala závazek ochrany tajemství přepravovaných zpráv přijetím Úmluvy o ochraně lidských práv a základních svobod, která byla vyhlášena pod č. 209/1992 Sb. (dále jen „Úmluva“). Používání odposlechů se v rámci Úmluvy dostává do střetu zejména s právem na respektování soukromého a rodinného života zaručeným v jejím čl. 8. Podle tohoto článku „každý má právo na respektování svého soukromého a rodinného života, obydlí a korespondence. Státní orgán nemůže do výkonu tohoto práva zasahovat kromě případů, kdy je to v souladu se zákonem a nezbytné v demokratické společnosti v zájmu národní bezpečnosti, veřejné bezpečnosti, hospodářského blahobytu země, ochrany pořádku a předcházení zločinnosti, ochrany zdraví nebo morálky nebo ochrany práv a svobod jiných.“

Základní principy interpretace tohoto ustanovení v případě odposlechů telefonních hovorů položil Evropský soud pro lidská práva (dále jen „ESLP“) v rozsudku Klass a ostatní proti Německu (rozsudek ze dne 6. září 1978 ve věci stížnosti č. 5029/71). Stěžovatelé zejména tvrdili, že německý zákon o omezení listovního, poštovního a telekomunikačního tajemství je v rozporu s Úmluvou, neboť neukládá státním orgánům obecnou povinnost

informovat a posteriori všechny dotčené osoby o tom, že byly odposlouchávány. ESLP uvedl, že aktivita nebo nebezpečí, k jejichž potření sledovací opatření směřují, může přetrvávat léta či dokonce desetiletí poté, co bylo od těchto opatření upuštěno. Následné upozornění každé osoby dotčené opatřením, by mohlo kompromitovat dlouhodobý cíl, kterým bylo původně nařízení sledování odůvodněno. Navíc takové upozornění by hrozilo přispět k odhalení pracovních metod zpravodajských služeb, pole jejich působnosti a případně i totožnosti jejich agentů. Podle názoru ESLP jelikož zásah pramenící z platné právní úpravy je v zásadě ospravedlnitelný z pohledu článku 8 Úmluvy, nemůže být neslučitelné s Úmluvou neinformovat po ukončení sledování dotčenou osobu, neboť to je právě absence takového kroku, co zajišťuje účinnost uvedeného zásahu.

Navrhovaná právní úprava je v souladu s mezinárodními smlouvami podle čl. 10 Ústavy a s Listinou základních práv a svobod, pomáhá tyto smlouvy a ústavně zaručené principy naplňovat.

Zasáhnout do ústavního práva na ochranu tajemství zpráv s cílem opatřit důkaz v rámci vedeného trestního řízení je tak možno jedině postupem a za podmínek stanovených trestním řádem.

Akty práva Evropské unie uvedenou problematiku neupravují.

Navrhovaná úprava je v souladu s ústavním pořádkem České republiky.

Předpokládaný hospodářský a finanční dosah navrhované právní úpravy na státní rozpočet, ostatní veřejné rozpočty, na podnikatelské prostředí České republiky

Hospodářský a finanční dosah navrhované úpravy bude minimální. Náklady na administrativní nároky při zasílání informací odposlouchávaným osobám nepředstavují činnost natolik náročnou, aby musela nutně vést k rozšíření počtu administrativních pracovníků a zároveň, aby podstatně zvýšila finanční náklady soudů a státních zastupitelství. Případné zvýšené finanční náklady zajistí Ministerstvo spravedlnosti v rámci vlastní rozpočtové kapitoly.

Navrhovaná úprava nemá dopad na ostatní veřejné rozpočty, ani na podnikatelské prostředí České republiky.

Sociální dopady a dopady na životní prostředí

Navrhovaná úprava není spojena se sociálními dopady a nedopadá na životní prostředí.

K části první

K bodu 1 (§ 30 odst. 4)

Ustanovení § 30 tr. řádu obsahuje důvody vyloučení orgánů činných v trestním řízení. Navrhuje se doplnění odstavce 4 upravujícího vyloučení soudce z rozhodování tak, že se jednak stanoví, že z řízení o přezkumu příkazu k odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu je vyloučen ten soudce, který se zúčastnil rozhodování v předchozím řízení. Dále se doplňuje, že soudce, který se účastnil rozhodování v řízení o přezkumu příkazu k odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu, je vyloučen z rozhodování v dalším řízení. Např. pokud dojde po rozhodnutí o zákonnosti příkazu k nařízení odposlechu k podání mimořádného opravného prostředku (a to i z důvodu, který nesouvisí s provedeným odposlechem), v jehož důsledku bude zrušen předchozí pravomocný rozsudek a věc vrácena soudu k novému projednání a rozhodnutí.

K bodu 2 (§ 88)

K odstavci 1:

V ustanovení je doplněno, že k odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu by mělo být přistoupeno teprve tehdy, jestliže získání skutečností důležitých pro trestní řízení není možno dosáhnout jinak nebo jen za podstatně ztížených okolností. Podtrhuje se tak jedna ze základních zásad trestního řízení uvedená v § 2 odst. 4 trestního řádu – zásada zdrženlivosti a přiměřenosti.

V případě, že obviněný komunikuje se svým obhájcem, musí být odposlech ihned přerušen, záznam o jeho odposlechu zničen. Ke zničení musí dojít bezodkladně. Nově se doplňuje povinnost policejního orgánu založit do spisu protokol o zničení tohoto záznamu.

K odstavci 2:

Nová úprava odstavce 2 zahrnuje tyto změny:

V odůvodnění návrhu na vydání příkazu státní zástupce musí vedle dosud uváděných náležitostí uvést i konkrétní skutkové okolnosti a pokud je vedeno trestní řízení pro úmyslný trestný čin, k jehož stíhání zavazuje vyhlášená mezinárodní smlouva, musí být tato smlouva konkrétně vymezena. V praxi půjde o celou řadu mezinárodních dokumentů, které budou přicházet v úvahu. Katalog těchto smluv tvoří přílohu interního předpisu – pokynu obecné povahy nejvyšší státní zástupkyně a lze očekávat, že se bude neustále rozšiřovat. Soud tak před vydáním příkazu bude mít možnost odpovědně posoudit důvody pro vydání nařízení odposlechu a také je konkrétně uvést v odůvodnění příkazu.

Doba trvání nařízení odposlechu se zkracuje ze šesti měsíců na čtyři měsíce a při opakovaném prodloužení odposlechu je stanovena doba rovněž na čtyři měsíce, a to jako lhůta maximální, neboť soud může stanovit i lhůtu kratší. Příkaz k odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu musí být bezodkladně doručen policejnímu orgánu, v přípravném řízení rovněž státnímu zástupci.

K odstavci 3:

Tímto ustanovením se výslovně ukládá policejnímu orgánu povinnost v průběhu trvání odposlechu průběžně vyhodnocovat, zda i nadále trvají důvody, které vedly k vydání příkazu k odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu.

K dosažení zpětné vazby mezi tím, kdo příkaz k odposlechu vydal (předseda senátu a v přípravném řízení soudce) a policejním orgánem, který sledování odposlechu zajišťuje, se stanoví, že, pokud již netrvaly důvody pro pokračování odposlechu a ten je ukončen dříve, než na jakou dobu byl povolen, musí policejní orgán tuto skutečnost písemně oznámit předsedovi senátu, který příkaz vydal a v přípravném řízení také soudci a státnímu zástupci. Až dosud o ukončení odposlechu nebyly tyto orgány činné v trestním řízení vyrozumívány a v případě nového návrhu na povolení odposlechu téže osoby nemohly pak přihlédnout k tomuto faktu a odpovědně posoudit důvodnost nové žádosti o odposlech.

K odstavci 4:

Na rozdíl od dosavadní právní úpravy se zkracuje doba maximálního trvání odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu ze šesti měsíců na čtyři měsíce. Zůstává zachována možnost opakovaného prodloužení, vždy na dobu nejdéle čtyř měsíců.

K odstavci 5:

V tomto ustanovení se oproti platné úpravě mění oprávněná osoba, která může dát souhlas k odposlechu své stanice. Až dosud byl tou osobou účastník, tj. ten, kdo uzavřel s poskytovatelem telekomunikační služby smlouvu (pojem „účastník“ je blíže vymezen v § 2 písm. a) zák. č. 127/2005 Sb., o elektronických komunikacích). K tomu, aby orgán činný v trestním řízení mohl bez vydání příkazu k odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu realizovat odposlech, je třeba souhlasu osoby, která je uživatelem ve smyslu § 2 písm. b) zákona o elektronických komunikacích.

Postup, kdy bez příkazu může orgán činný v trestním řízení nařídít odposlech nebo jej provést sám, a to i tehdy, je-li vedeno trestní řízení pro trestný čin neuvedený v odstavci 1, pokud s tím uživatel odposlouchávané stanice souhlasí, se v praxi vyskytuje v malém počtu případů. Většinou se týká případů vydírání nebo únosů, kdy poškozený dá souhlas k odposlechu svého telefonu, s cílem nejen získat důležitý důkaz proti pachateli trestného činu, ale zejména jeho urychleného dopadení a záchrany případné unesené oběti.

K odstavci 6:

V tomto odstavci se reaguje na skutečnost, že odposlechy po technické stránce provádí zvláštní policejní útvar (v současné době útvar zvláštních činností Policie ČR) a nikoli jedna fyzická osoba, jak tomu bývalo v minulosti. V poslední větě, obdobně jako v odstavci 5, přechází oprávnění k udělení souhlasu s odposlechem z účastníka na uživatele (ve smyslu § 2 písm. a), b) zák. č. 127/2005 Sb., o elektronických komunikacích).

K odstavci 7:

Nově se pro policejní orgán stanovuje lhůta, kdy může zničit záznamy odposlechu, kterými nebyly zjištěny skutečnosti významné pro trestní řízení. Ke zničení záznamu může dojít teprve po souhlasu soudu a v přípravném řízení po souhlasu státního zástupce.

Zničení záznamu bude možné až po uplynutí tří let od pravomocného skončení věci. Tato lhůta je stanovena s ohledem na možnost podání dovolání k Nejvyššímu soudu, nebo jiného mimořádného opravného prostředku. Pokud takový mimořádný opravný prostředek byl podán ve lhůtě tří let od pravomocného skončení věci, soud vyrozumí o této skutečnosti příslušný policejní orgán. V takovém případě policejní orgán nemůže záznam o odposlechu zničit, byť by končila tříletá lhůta po pravomocném skončení věci (obhajoba by mohla požadovat využití i těchto odposlechů a proto by nebylo v zájmu spravedlivého procesu zničit záznamy dříve). Policejní orgán vyčká rozhodnutí soudu o mimořádném opravném prostředku a podle jeho výsledku záznamy o odposlechu zničí. V případě, že ve věci bude znovu jednáno a rozhodováno, vyčká se zničením záznamů až po novém pravomocném skončení věci.

Protokol o zničení záznamu o odposlechu zašle policejní orgán státnímu zástupci, jehož rozhodnutím byla věc pravomocně skončena, a v řízení před soudem předsedovi senátu prvního stupně, k založení do spisu.

K odstavci 8:

Jde o zcela nové ustanovení, kterým se zavádí povinnost toho orgánu činného v trestním řízení, u kterého byla věc pravomocně skončena, aby o nařízeném odposlechu informoval odposlouchávanou osobu, jejíž uživatelská adresa byla uvedena v příkazu k odposlechu. Informaci podá předseda senátu soudu prvního stupně bezodkladně po pravomocném skončení věci.

Státní zástupce, jehož rozhodnutím byla věc pravomocně skončena (tj. usnesením o zastavení trestního stíhání nebo usnesením o postoupení věci) podá informaci rovněž bezodkladně, avšak nikoli od právní moci svého rozhodnutí, ale až poté, co jeho rozhodnutí podle § 174a tr. řádu přezkoumá nejvyšší státní zástupce.

Informace obsahuje označení soudu, který vydal příkaz k odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu, délku trvání odposlechu a datum jeho ukončení. Součástí informace musí být poučení o právu odposlouchávané osoby žádat Nejvyšší soud o přezkoumání skutečností odůvodňujících zákonnost prováděného odposlechu.

K odstavci 9:

Podávání informace podle odstavce osmého je omezeno v případech, kdy se jedná o nejzávažnější trestnou činnost, nebo by poskytnutím takové informace mohl být zmařen účel trestního řízení anebo by mohlo dojít k ohrožení bezpečnosti státu, života, zdraví, práv a svobod osob.

K bodu 3 (§ 314l až 314n)

Osoba, která byla informována o odposlechu své uživatelské stanice, má právo podat návrh soudu na přezkoumání zákonnosti příkazu k odposlechu a záznamu telekomunikačního provozu. Předmětem přezkumu bude dodržení všech zákonných ustanovení o nařízeném odposlechu a jeho provedení. Přezkum Nejvyššího soudu bude zárukou, že při ingerenci do ústavních práv občana bude zasahováno jen v nejnútnejší míře a občanská práva budou maximálně šetřena. Současně Nejvyšší soud tím zajistí sjednocení rozhodovací činnosti obecných soudů. Nejvyšší soud vysloví v neveřejném zasedání usnesením porušení zákona

v případě, že shledá, že příkaz byl vydán v rozporu s podmínkami § 88 tr. řádu nebo jeho provedení neodpovídá tomuto ustanovení trestního řádu. Pokud Nejvyšší soud neshledá porušení zákona, sdělí přípisem tuto skutečnost osobě, která podala návrh na přezkum.

K části druhé – změna zákona o elektronických komunikacích

Změna provedená v § 88 odst. 5 a 6 trestního řádu musí být promítnuta i do ustanovení § 97 odst. 2 zák. č. 127/2005 Sb., o elektronických komunikacích a o změně některých souvisejících zákonů (zákon o elektronických komunikacích), ve znění pozdějších předpisů. Jinak by příslušné změny trestního řádu znamenaly nepřipustnou nepřímou novelizaci tohoto zákona.

K části třetí – účinnost

Vzhledem k předpokládané délce legislativního procesu se nabytí účinnosti navrhuje k 1. lednu 2008.

V Praze dne 4. června 2007

předseda vlády

ministr spravedlnosti